

KIRJALLINEN KYSYMYS 792/2005 vp

Eutanasian ulottaminen lapsiin

Eduskunnan puhemiehelle

Hollannin hallitus on hiljattain päättänyt laajentaa eutanasiaa koskemaan lapsia aina vastasyntyneistä lähtien. Lääkärit voisivat uuden ehdotuksen mukaan vanhempien suostumuksella tehdä päätöksen lapsen surmaamisesta. Samalla pohditaan vakavasti laillisen eutanasian laajentamista kehitysvammaisten ja dementiaa sairastavien vanhusten kohdalla. Hollannissa on jo ennen eutanatialain voimaantuloa surmattu arviolta jopa 1 000 ihmistä vuosittain ilman heidän omaa pyyntöään, ja joukossa on myös vastasyntyneitä vammaisia lapsia. Tämä toiminta on jatkunut myös vuonna 2001 voimaan tulleen eutanatialain jälkeen, vaikka se ei täytä ehdonalaisten eutanasian kriteereitä. Hollannissa lapsella on itsenäinen oikeus päättää eutanasiastaan 16 vuoden iässä ja huoltajan suostumuksella 12 vuoden iässä. Vuosittain kuolinapua annetaan noin kahdeksantuhannelle ihmiselle.

Eutanatialain tarkoituksena oli selkeyttää ja tarkentaa käytäntöjä. Nyt on selkeästi nähtävissä, mihin suuntaan käytäntöjä pyritään selkeyttämään. Hollannissa säädetyn laillisen oikeuden surmata ihmisiä ilman heidän omaa pyyntöään pitäisi vihdoinkin herättää muut EU:n jäsenmaat. Miten voimme uskottavasti puhua yhteisistä eurooppalaisista arvoista, jos yhdessä maassa lääkärit harjoittavat toimintaa, josta toisessa tulisi tuomio murhasta?

Ihmisoikeudet ovat universaaleja oikeuksia. Vuonna 1998 hyväksytyn Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2. artiklan mukaan keneltäkään ei saa riistää elämää tahallisesti. Hollannin

nykylaki on jo sellaisenaan jyrkässä ristiriidassa sekä yleisen ihmisarvon kunnioituksen että lapsen oikeuksien periaatteiden kanssa. Täysin tuomittavaa on ryhtyä surmaamaan puolustuskyvyttömiä ihmisiä, jotka eivät itse ole kuolinapua pyytäneet. Vastauksena aiheesta tekemääni kirjalliseen kysymykseen KK 959/2000 vp silloinen ministeri Tuomioja totesi, että kaikessa päätöksenteossa tulee etusijalle asettaa lapsen etu. Hän korosti, että lapsen kuulemisen periaate tulee ottaa huomioon myös lapsen terveyttä – siis myös eutanasiaa — koskevissa asioissa. Ministeri katsoi, ettei Suomen ollut syytä huolestua Hollannin tilanteesta. Kun nyt Hollanti aikoo hyväksyä sellaistenkin lasten surmaamisen, jotka eivät edes voi tulla kuulluiksi, on aika ryhtyä toimenpiteisiin Hollantia vastaan. Eurooppalaisia perusarvoja on puolustettava.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko Suomen hallitus ilmaista huolensa Euroopan unionin alueella lainsäädännön turvin tapahtuvasta ihmisten surmaamisesta ilman heidän omaa pyyntöään ja

aikooko hallitus tehdä aloitteen EU:n jäsenmaiden yhteisiksi toimenpiteiksi Hollantia vastaan?

KK 792/2005 vp — Päivi Räsänen /kd

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2005

Päivi Räsänen /kd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Päivi Räsänen /kd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 792/2005 vp:

Aikooko Suomen hallitus ilmaista huolensa Euroopan unionin alueella lainsäädännön turvin tapahtuvasta ihmisten surmaamisesta ilman heidän omaa pyyntöään ja

aikooko hallitus tehdä aloitteen EU:n jäsenmaiden yhteisiksi toimenpiteiksi Hollantia vastaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Alankomaissa voimassa oleva laki eutanasiasta tuli voimaan vuonna 1.4.2002 (Review procedures of termination of life on request and assisted suicide and amendment to the Penal Code and the Burial and Cremation Act). Lain mukaan eutanasia on periaatteessa rangaistava teko, mutta laissa määritellään ne edellytykset, joiden täytyessä toimenpiteen suorittanut lääkäri voidaan vapauttaa rikosoikeudellisesta vastuusta. Tämän mukaisesti lääkärin on noudatettava asianmukaista hoitoa koskevia vaatimuksia ja lääkärin tulee ilmoittaa suoritetusta toimenpiteestä paikalliselle kuolemansyöntutkijalle. Asianmukaista hoitoa koskevat vaatimukset ovat mm. a) lääkärin on oltava vakuuttunut siitä, että potilas on vapaaehtoisesti esittänyt eutanasiaa koskevan pyynnön b) lääkärin on oltava vakuuttunut siitä, että potilaalla ei ole parantumismahdollisuutta ja potilaalla on ollut sietämätöntä kärsimystä c) potilaalle on annettu tietoa tilastaan ja parantumis-

mahdollisuudestaan d) asiassa on konsultoitava toista riippumatonta lääkäriä ennen toimenpiteen suorittamista. Eutanasia ilman asianomaisen suostumusta ml. vastasyntyneiden eutanasia, on siis rangaistava teko eikä tietojemme mukaan Alankomaiden hallituksen tarkoituksena ole lailistaa ilman potilaan suostumusta suoritettavaa eutanasiaa. Tietojemme mukaan hallituksen aikomuksena ei myöskään ole laajentaa nykyistä eutanasiapolitiikkaa koskemaan parantumattomasti sairaita vastasyntyneitä. Laki eutanasiasta pysynee ennallaan.

Tämänhetkisten tietojen mukaan Alankomaiden hallituksella on suunnitteilla perustaa erillinen valvontalautakunta, jonka tehtävänä olisi antaa alle 12-vuotiaiden eutanasiatapauksista asiantuntijalausuntoja suoritettavan rikostutkinnan ja syyttäjän syyteharkinnan tueksi. Lausunnolla ei kuitenkaan olisi syyttäjäviranomaista sitovaa vaikutusta, vaan syyttäjä päättäisi itsenäisesti ja tapauskohtaisesti syytteen nostamisesta ottaen huomioon oikeudelliset ennakkotapaukset.

Suunnitteilla oleva lautakunta eroaa voimassa olevan eutanasilain perusteella aiemmin perustetusta tarkastuslautakunnasta siten, että viimeksi mainittu voi jättää ilmoittamatta syyttäjälle sellaisesta eutanasiatapauksesta, jossa se katsoo, että laissa määritellyt asianmukaista hoitoa koskevat vaatimukset ovat tulleet täytetyiksi. Nykyinen lautakunta ilmoittaa ja antaa lausuntoja syyttäjäviranomaiselle ja terveystarkastusviranomaiselle vain silloin, jos epäillään lainvastaista eutanasiaa. Suunnitteilla olevalla lautakunnalla ei olisi vastaavanlaista harkintavaltaa, vaan sen olisi ilmoitettava mm. jokaisesta vastasyntyneiden eutanasiatapauksesta syyttäjäviranomaiselle,

joka puolestaan harkitsee syytteen nostamista. Suunnitelman mahdollinen toteutuminen on yhä epävarmaa.

Eutanasiasta on keskusteltu Euroopan neuvostossa, jonka parlamentaarinen yleiskokous on toukokuussa tänä vuonna hylännyt äänestyksessä päätöslauselmaluonnoksen aiheesta. Parlamentaarinen yleiskokous on vuonna 1999 hyväksynyt suosituksen 1418(1999) pysyvästi sairaiden ja kuolevien ihmisoikeuksien ja ihmisarvon suojelemisesta (Protection of the human rights and dignity of the terminally ill and the dying). Suositusten mukaan jokaisella tulisi mm. olla mahdollisuus kuolla arvokkaasti eikä kuolevan elämää saa pitkittää vastoin tämän tahtoa. Pysyvästi sairaan tai kuolevan itsemääräämisoikeutta on kunnioitettava myös siten, että etukäteen annettua hoitotahtoa tai -testamenttia noudatetaan. Toisaalta suosituksissa todetaan, ettei yksin toive kuolemista muodosta oikeudellista perustetta kuolemiseen jouduttamiselle. Suosituksissa ei kuitenkaan oteta kantaa eutanasian ja ihmisoikeuksien suhteeseen.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vuonna 2002 antanut päätöksen asiassa *Pretty vs. UK*, jonka mukaan oikeus kuolemaan ei seuraa oikeutta elämään suojaavasta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklasta. Tuomioistuin katsoi, että ilman 2 artiklan sanamuodon vääristelyä

ei ollut mahdollista tulkita sopimusmääräyksen turvaavan siinä säädellylle oikeudelle täysin vastakkaista oikeutta, eli oikeutta kuolla tai oikeutta saada valita kuolema elämän asemasta. Tällaista oikeutta ei ollut johdettavissa myöskään epäinhimillisen kohtelun kieltävästä 3 artiklasta eikä kielto avustaa itsemurhassa ollut myöskään vastoin 8 artiklassa turvattua yksityisyyden suojaa. Tuomioistuin kuitenkin korosti, että tämä kannanotto ei merkinnyt sitä, että avunannon itsemurhaan sallivat maat toimisivat vastoin sopimusta — tämä kysymys oli pidettävä erillään siitä, oliko Isolla-Britannialla 2 artiklaan perustuva velvollisuus sallia kysymyksessä olevan kaltainen kuolinapu.

Alankomaat on osapuolena Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa sekä myös muissa keskeisissä ihmisoikeussopimuksissa. Ihmisoikeussopimukset sisältävät raportointiin, tarkastuksiin ja valituksiin perustuvia mekanismeja seurata sopimusvelvoitteiden toteutumista. Näiden sopimusten mukaiset valvontamekanismit soveltuvat siten myös Alankomaiden tilanteen tarkasteluun.

Edellä olevaan viitaten Suomen hallitus katsoo olemassa olevat valvontamekanismit riittäviksi eikä tule tekemään aloitetta EU:ssa jäsenmaiden yhteisiksi toimenpiteiksi Alankomaita vastaan.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 2005

Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 792/2005 rd undertecknat av riksdagsledamot Päivi Räsänen /kd:

Ämnar Finlands regering uttrycka sin oro över att man inom Europeiska unionen med stöd av lagstiftning tar livet av människor utan att de själva begärt det, och

ämnar regeringen föreslå att EU-medlemsländerna vidtar gemensamma åtgärder mot Holland?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Riksdagsledamot Räsänens spörsmål gäller tillämpningen av eutanasi i Nederländerna och i synnerhet utsträckning av eutanasin till att gälla minderåriga.

Den gällande lagen om eutanasi i Nederländerna trädde i kraft den 1 april 2002 (Review procedures of termination of life on request and assisted suicide and amendment to the Penal Code and the Burial and Cremation Act). Enligt lagen är eutanasi i princip en straffbar gärning, men i lagen fastställs de villkor som skall uppfyllas för att en läkare som vidtagit åtgärden skall kunna befrias från straffrättsligt ansvar. I enlighet med detta skall läkaren iaktta kriterierna för lämplig vård och underrätta den lokala dödsorsaksutredaren om de åtgärder som genomförts. Kriterierna för lämplig vård gäller bl.a. att a) läkaren skall vara övertygad om att patienten frivilligt har framfört begäran om eutanasi, b) läkaren skall vara övertygad om att patienten inte har några

chanser att tillfriskna och att patientens lidande har varit outhärdligt, c) patienten har informerats om sin situation och sina möjligheter att tillfriskna, d) en annan opartisk läkare skall konsulteras innan åtgärden genomförs. Eutanasi utan samtycke av den berörda personen, inbegripet eutanasi som gäller nyfödda, är således en straffbar gärning, och enligt våra uppgifter har inte den nederländska regeringen för avsikt att legalisera eutanasi som genomförs utan patientens samtycke. Enligt våra uppgifter har regeringen inte heller för avsikt att utsträcka den nuvarande eutanasipolicyn till att gälla obotligt sjuka nyfödda. Eutanasilagen kommer antagligen att kvarstå oförändrad.

Enligt aktuella uppgifter planerar den nederländska regeringen att inrätta en separat tillsynsnämnd som skall ge sakkunnigutlåtanden om eutanasifall som gäller personer under 12 år. Utlåtandena skall användas som stöd vid brottsutredning och åklagarens åtalsprövning. Utlåtandena skall dock inte vara bindande för åklagarmyndigheterna, utan åklagaren skall självständigt besluta om väckande av åtal från fall till fall och med beaktande av juridiska precendensfall.

Den planerade nämnden avviker från den inspektionsnämnd som tidigare inrättats med stöd av den gällande eutanasilagen på så vis att den sistnämnda kan låta bli att underrätta åklagaren om sådana eutanasifall där nämnden anser att de i lagen fastställda kriterierna för lämplig vård har uppfyllts. Den nuvarande nämnden underrättar åklagarmyndigheten och myndigheten för hälsokontroll samt avger utlåtanden till myndigheterna bara i sådana fall där det råder misstanke om lagstridig eutanasi. Den planerade nämnden kommer inte att ha någon motsvarande prövningsrätt, utan den skall underrätta åklagar-

myndigheten bl.a. om samtliga fall av eutanasi som gäller nyfödda. Åklagarmyndigheten prövar i sin tur om åtal skall väckas. Det är fortfarande oklart om planen kommer att genomföras.

Eutanasi frågan har diskuterats i Europarådet, vars parlamentariska församling efter omröstning avslag ett utkast till resolution om eutanasi i maj i år. Parlamentariska församlingen antog 1999 rekommendationen 1418(1999) om skydd för obotligt sjukas och döendes mänskliga rättigheter och människovärde (Protection of the human rights and dignity of the terminally ill and the dying). Enligt rekommendationen skall var och en bl.a. ha möjlighet till en värdig död och den döendes liv får inte förlängas mot dennes vilja. En obotligt sjuk eller döende människas rätt att bestämma över sig själv skall respekteras också på så sätt att de önskemål om vården som personen uttryckt tidigare eller i ett på förhand skrivet vårdtestamente iakttas. I rekommendationen påpekas å andra sidan att enbart en önskan om att få dö inte utgör någon juridisk grund för att påskynda döden. I rekommendationen tas dock inte ställning till förhållandet mellan eutanasi och de mänskliga rättigheterna.

År 2002 meddelade Europeiska människorättsdomstolen sitt avgörande i målet *Pretty vs. UK*, enligt vilket rätt till döden inte följer av bestämmelserna om skydd för rätt till livet i artikel 2 i Europeiska människorättskonventionen. Domstolen ansåg att ordalydelsen i artikel 2 inte

utan förvrängning kan tolkas som att bestämmelsen tryggar en rakt motsatt rätt än den rätt som anges i artikeln, dvs. rätt att dö eller rätt att välja döden i stället för livet. Någon sådan rätt kan inte heller härledas ur artikel 3, som förbjuder omänsklig behandling, och förbudet mot medhjälp till självmord stod inte heller i strid med det skydd för privatlivet som säkerställs i artikel 8. Domstolen betonade trots allt att ställningstagandet inte innebar att de länder som tillåter medhjälp till självmord skulle handla i strid med konventionen — frågan måste hållas åtskilda från frågan om huruvida Storbritannien hade en på artikel 2 baserad skyldighet att tillåta liknande döds hjälp som i det aktuella fallet.

Nederländerna är part i Europeiska människorättskonventionen, i FN:s konvention om barnets rättigheter och i många andra centrala konventioner om de mänskliga rättigheterna. Konventionerna om de mänskliga rättigheterna inrymmer mekanismer för att följa att avtalsförpliktelserna uppfylls. Mekanismerna baserar sig på rapportering, inspektioner och besvär. Tillsynsmekanismerna enligt konventionerna lämpar sig således också för en granskning av situationen i Nederländerna.

Med hänvisning till det som anförts ovan anser Finlands regering att de befintliga tillsynsmekanismerna är tillräckliga. Regeringen kommer inte att inge något förslag om EU-medlemsländernas gemensamma åtgärder mot Holland.

Helsingfors den 24 oktober 2005

Utrikesminister Erkki Tuomioja